

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามทุกด้านเพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพและการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขอันจะนำไปสู่เสถียรภาพและความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาอารยประเทศในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้การศึกษายังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคมและสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ และมีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาคและของโลกควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศโดยรัฐให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤติที่ประเทศต้องเผชิญเพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรมและประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งปัจจุบันและอนาคต รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (2560, หน้า 14–80) หมวด 5 มาตรา 54 ได้บัญญัติไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการจัดการศึกษา

ทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษามี คุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และการศึกษา ทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัยภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตาม ความถนัดของตนและมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาและเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและ ประสิทธิภาพของครู และหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 (จ) ด้านการศึกษา (3) ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มี จิตวิญญาณของความความเป็นครู มีความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทน ที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกในการสร้างระบบ คุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครูและ (4) ปรับปรุงการจัดการ เรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดและปรับปรุงโครงสร้าง ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวโดยสอดคล้องกันทั้งระดับชาติและ ระดับพื้นที่

นโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับด้านการศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการในฐานะ ที่มีภารกิจในการจัดและส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็น พื้นฐานในการนำพาประเทศให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหัวหน้า คณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยมีบทบาทหลักดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในข้อที่ 4 นโยบายการศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม โดยจัดให้มี การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษา ทางเลือกไปพร้อมกัน เพื่อสร้างคุณภาพของคนไทยให้สามารถเรียนรู้ พัฒนาตนได้เต็มตาม ศักยภาพ ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้โดยมีความใฝ่รู้และทักษะที่เหมาะสม เป็นคนดีมี คุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพการเรียนรู้โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพในพื้นที่ ลด ความเหลื่อมล้ำและพัฒนากำลังคนให้เป็นที่ต้องการเหมาะสมกับพื้นที่ทั้งในด้านการเกษตร อุตสาหกรรมและธุรกิจบริการ และพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครู ที่มีคุณภาพและมี จิตวิญญาณของครู เน้นครูผู้สอนให้มีวุฒิตรงตามวิชาที่สอน นำเทคโนโลยีสารสนเทศและ เครื่องมือที่เหมาะสมมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยครูเพื่อการเรียนรู้ด้วย ตนเอง รวมทั้งปรับระบบการประเมินสมรรถนะที่สะท้อนประสิทธิภาพด้วยการจัดการเรียน การสอนและพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (2560, หน้า 78-118) ที่กำหนดไว้ว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและ

เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 และกลยุทธ์ที่ 3 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของคนทุกช่วงวัย โดยกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษามาตรฐานการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ สื่อ แหล่งเรียนรู้และการวัดและประเมินผลของผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา ทุกกลุ่มเป้าหมาย ทุกช่วงวัยเพื่อสร้างและพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพมีความรู้ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถศึกษาเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนจนถึงขีดสูงสุดตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ เพื่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขร่วมกับผู้อื่นในสังคม และการปรับปรุงระบบการผลิตและพัฒนาครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาในทุกระดับและประเภทการศึกษาเพื่อให้ได้ครูดี มีความรู้ ทักษะและความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและมีจิตวิญญาณของความเป็นครูเข้าสู่ระบบการศึกษาของประเทศ ในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดสูงสุดของศักยภาพของแต่ละบุคคลต่อไป

กระบวนการพัฒนาครูเพื่อให้เกิดภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 42 ระบุไว้ว่า “...ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงโดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งโดยการเตรียมบุคลากรใหม่และพัฒนาครูประจำการอย่างต่อเนื่อง...” (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2548, หน้า 30) ดังนั้นการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 นั้นต้องเน้นให้ครูสร้างองค์ความรู้ใหม่ ครูต้องคิดและสร้างนวัตกรรมใหม่ทั้งภายในและนอกสถานศึกษา ต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอและเพื่อให้ระบบการบริหารจัดการในสถานศึกษาที่มีความซับซ้อนในการปฏิบัติ การพัฒนาคน ภาระงาน โครงสร้าง การบริหารองค์กร การนำเทคโนโลยีมาใช้ต้องเปลี่ยนแปลงไป ครูในฐานะเป็นผู้จัดการเรียนรู้จึงต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน เป็นผู้นำในการจัดการเรียนรู้ ต้องใช้แบบภาวะผู้นำและเป็นครูมืออาชีพที่ต้องมีวิสัยทัศน์ มีความคิดสร้างสรรค์ สำหรับภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้ ครูในฐานะเป็นผู้จัดการเรียนรู้มีหน้าที่ที่จะต้องสร้างความร่วมมือร่วมใจเป็นอย่างดีในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน กล่าวคือ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข หมายความว่าครูเองต้องเป็นผู้นำในการจัดการเรียนรู้ และจะต้องมีความเป็นผู้นำหรือมีภาวะผู้นำ (Leadership) อีกด้วย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 (2560, หน้า 4) ได้กำหนดหลักการสำคัญไว้โดยยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแผนพัฒนาฉบับที่ 9 เพื่อให้เกิดการบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่าง สมเหตุสมผล มีความพอประมาณ มีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี ซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่ สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคม ได้ ดำเนินชีวิตที่ดีที่มีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของ ประเทศก็เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ และมีเสถียรภาพ การกระจายความมั่งคั่ง อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลาย ทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรม และยึด”คนเป็นศูนย์กลางการ พัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทยพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่ สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อ สังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคม ผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่าง เกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟูใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (2560, หน้า 76-78) ในด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงชีวิตและ การประพฤติปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างพอเพียง เท่าทันและเป็นสุข การศึกษาจึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้มีทักษะที่พร้อมรับการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก โดยยึดหลักความ พอประมาณ ที่เป็นความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น มีการตัดสินใจที่มีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจน คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบและมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นทั้งใกล้และไกลโดยใช้ความรู้เกี่ยวกับวิชาการด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน อย่างรอบด้าน มีความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและมีความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต อุตุน พากเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ซึ่งดำเนินการ ภายใต้วิสัยทัศน์ของแผนที่ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมี

คุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21

จากหลักการความสำคัญดังกล่าวข้างต้น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2557, หน้า 1-5) ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2557-2560) โดยกำหนดยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนไว้ในด้านที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา ที่มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปลูกฝังให้เด็ก เยาวชนและประชาชน มีคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง การพัฒนาแบบอย่างที่เป็นเลิศการพัฒนาคุณนัยการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาชีพครู การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัยและสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับพื้นที่และกำหนดยุทธศาสตร์การสร้าง กลไกการบริหารจัดการในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ภาคการปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้การพัฒนาตามปรัชญาของหลักเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียงในทุกด้าน มีการบูรณาการการปฏิบัติร่วมกัน โดยมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการร่วมกันในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อขับเคลื่อนการบูรณาการการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นศูนย์กลางการประสานติดตามและส่งเสริมให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ มีการเชื่อมโยงและสนับสนุนกันและกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างกัน

ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2557, ออนไลน์, หน้า 1-2) ได้จัดทำประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องนโยบายการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคการศึกษาเพื่อให้องค์กรหลัก หน่วยงานและสถานศึกษาดำเนินการ ดังนี้ 1) การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการพัฒนาหน่วยงานและสถานศึกษาแบบอย่างที่เป็นเลิศ การวิจัยพัฒนา ศูนย์การเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน พัฒนาหลักสูตรปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในวิชาชีพครู พัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัย และสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับพื้นที่เพื่อสนับสนุนการปลูกฝังค่านิยมอยู่อย่างพอเพียง 2) การพัฒนาองค์กรและบุคลากร

ประกอบด้วย พัฒนาบุคลากรทุกคนของหน่วยงานภาคการศึกษาทุกระดับ ทั้งส่วนกลาง และระดับพื้นที่ให้มีความรู้ความเข้าใจและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ พัฒนานักศึกษาระดับปริญญาตรี ให้เป็นแกนนำขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในมหาวิทยาลัย กำหนดให้หน่วยงานภาคการศึกษาทุกระดับ น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้บริหารจัดการและพัฒนาองค์กร พัฒนาและส่งเสริม หน่วยงาน องค์กรที่เป็นแบบอย่างการบริหารจัดการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (จัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติ คัดเลือกและมอบเกียรติบัตร) พัฒนาระบบขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหน่วยงานภาคการศึกษา ส่งเสริมศักยภาพการจัดการการเงินของครูตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) การขยายผลและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ดังนี้ รักษาสภาพสถานศึกษาพอเพียง และศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาให้มีความเข้มแข็งยั่งยืนและเป็นแบบอย่างได้ ประเมินรักษาเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาพอเพียง ประเมินรักษาเกณฑ์คุณภาพศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา พัฒนาคุณภาพผู้ประเมินสถานศึกษาพอเพียงและศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ขยายเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียงและศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา หน่วยงานภาคการศึกษานิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยจัดเวทีภูมิภาคยกย่องเชิดชูและมอบเกียรติบัตร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ผลงาน ร่วมจัดมหกรรมเศรษฐกิจพอเพียงระดับชาติ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อที่หลากหลาย และ 5) การบริหารจัดการและการติดตามประเมินผล พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคการศึกษาและรายงานผล ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งจากผลที่เกิดขึ้นในโลกยุคปัจจุบัน ครูต้องพัฒนาตนเอง และเรียนรู้เท่าทันเพื่อปรับตัวตามสิ่งต่างๆ บนโลกใบนี้อย่างรวดเร็ว ซึ่งเราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าในยุคปัจจุบันและในอนาคตมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาทุกๆ วัน สิ่งที่เกิดขึ้นนี้มีความท้าทายมากด้านการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การเตรียมครูในฐานะเป็นผู้ออกแบบการจัดการศึกษาในชั้นเรียนเพื่อจัดการเรียนรู้ให้นักเรียน ให้มีความพร้อมเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการรู้เท่าทันกระแสของการปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นซึ่งวิจารณ์ พานิช (2556, หน้า 34) กล่าวว่าการพัฒนาครูถือเป็นบุคลากรทางการศึกษา หลักสำคัญที่ต้อง

ทำให้ครูเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญจำเป็นเร่งด่วน เพราะว่าครูและบุคลากรทางการศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนา นักเรียน ซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในอนาคตเพื่อช่วยขับเคลื่อนพัฒนาประเทศชาติให้นักเรียนสามารถเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะที่สามารถนำไปใช้ในการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากรในองค์กรเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดประสิทธิผลที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาภาวะผู้นำคนในองค์กร พัฒนาคนในสถานศึกษา อีกทั้งการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความก้าวหน้าเท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเพื่อให้เกิดคุณภาพที่สูงที่สุดซึ่งหัวใจสำคัญของสถานศึกษาคือผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบในสถานศึกษาองค์กรนั้น Beach and Reinhartz (2000) ; Fullan and Stiegelbauer (2001) ; Taher (2001) อ้างถึงใน ชาญชัย อาจิณ สมาจาร (2550, หน้า 49) มีแนวความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่านักวิจัย นักการศึกษาและ ผู้มีส่วนรับผิดชอบต่อการกำหนดนโยบายทางการศึกษา ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันว่าแนวความคิดเดิมที่เชื่อว่าผู้นำองค์กรต้องเก่งเป็นผู้ที่มีความสามารถโดดเด่นมีความคิดเหนือชั้นคนอื่นคนเดียวหรือที่เรียกกันว่า Heroic Leader นั้นกลายเป็นแนวคิดที่ล้าสมัย ซึ่งการพัฒนาให้องค์กรสามารถไปสู่เป้าหมายให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดจำเป็นต้องมีการพัฒนาร่วมกันทั้งภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ภาวะผู้นำ ระดับรองผู้อำนวยการโรงเรียนและภาวะผู้นำครูทุกคนของโรงเรียนเพื่อให้ ทุกคนได้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองในการออกแบบการขับเคลื่อนโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ภารกิจที่ต้องบริหารจัดการ และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบันนี้เต็มไปด้วยความสลับซับซ้อนหลายชั้นตอนปัญหาจนเกินกำลังความสามารถของผู้นำเพียงคนเดียว และ Miller (2004, p.15 – 27) กล่าวว่า การพัฒนาองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการกระจายภาวะผู้นำ (Distributed Leadership) จากการที่เป็นผู้นำสูงสุดเพียงคนเดียวจะต้องให้มีการกระจายภาวะผู้นำไปยังผู้รับผิดชอบระดับรอง และจะต้องกระจายภาวะผู้นำครูบุคลากรทุกคนของโรงเรียน เพื่อให้บุคลากรในองค์กรได้มีโอกาสใช้ศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่ และใช้ความเป็นผู้นำของตนร่วมกันขับเคลื่อนโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จได้รวดเร็วและดียิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นการสร้างพลังศักยภาพ (Synergy) ให้แก่โรงเรียนโดยรวมทำให้เกิดรูปแบบของการเป็นผู้นำที่กระจายภาวะผู้นำออกมาหลายรูปแบบ เพื่อให้มีความรับผิดชอบร่วมกันของครูทุกคนในโรงเรียน การประสานงานเป็นการช่วยให้ทีมงานของผู้นำย่อยเข้ามาเชื่อมโยงกันให้สามารถทำงานได้ ฟังพาทอาศัยซึ่งกันและ

กันอย่างลงตัว คอยช่วยเหลือ แนะนำการทำงานและพัฒนาความเป็นผู้นำให้แก่ทีมงาน ตลอดจนผู้นำในทุกระดับในองค์กรทั่วทั้งโรงเรียน มีความสัมพันธ์เชิงการแบ่งปันอำนาจ หรือการใช้อำนาจร่วมกันจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยความเป็นผู้นำของบุคคลสามารถหมุนเวียน จากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งตามแต่ละสถานการณ์ได้ตลอดเวลา ซึ่งภาวะผู้นำครูใน โลกยุคการเปลี่ยนแปลงนี้สามารถเกิดขึ้นได้โดยการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน และ จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 2) พบว่าครูจำเป็นจะต้องมีภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงมีการพัฒนาตนเองร่วมกัน กับเพื่อนร่วมงานเสมอ เกิดการพัฒนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันสนทนาร่วมกันอย่าง สว่างสรรค์ สามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมงานหรือเพื่อนร่วมงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลการปฏิบัติงานอย่างมีอาชีพเกิดการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย น่าสนใจและเกิดประสิทธิภาพกับนักเรียน

การพัฒนาภาวะผู้นำครูมีความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาในปัจจุบัน จากรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโรงเรียน บ้านหนองแวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี (2559, หน้า 1 – 10) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนบ้านหนองแวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี โดยการดำเนินการเปิดทำการเรียนการสอนระดับชั้นอนุบาลถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนทั้งสิ้น 251 คน ครูและบุคลากรรวม 12 คนวิสัยทัศน์ โรงเรียนคือ พัฒนาการศึกษาให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สืบสาน วัฒนธรรมไทยและท้องถิ่น มีคุณธรรม จริยธรรม น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนตามหลักธรรมาภิบาล ครูและบุคลากรโรงเรียนบ้าน หนองแวงได้ดำเนินการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ตามนโยบายของ หน่วยงานต้นสังกัดและจากการวิเคราะห์จุดแข็งของสถานศึกษาพบว่า มีปัจจัยสนับสนุนทั้ง ด้านทรัพยากรและสภาพชุมชนแวดล้อมที่พร้อม มีความต้องการให้โรงเรียนบ้านหนองแวง เป็นสถานศึกษาที่ขับเคลื่อนและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การบริหารจัด การศึกษาอย่างเต็มรูปแบบ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน ให้โรงเรียนมุ่งเน้น การพัฒนาทักษะชีวิตสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดกระบวนการคิดและแก้ปัญหา สามารถ เติบโตในสังคมอย่างมีคุณค่าโดยผู้ปกครองยินดีให้การสนับสนุนในทิศทางบวก นอกจากนี้ ครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะเรื่องใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการ เรียนรู้ให้เท่าทันกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แต่จากผลการประเมินการจัด การศึกษาจากผู้ประเมินภายนอกรอบสาม ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมิน

คุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2557, หน้า 13) พบว่าผลการประเมินมาตรฐาน ผู้เรียนมาตรฐานตัวที่ 1 มาตรฐานที่ว่าด้วยผลการจัดการศึกษา ด้านกลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น มีผลการประเมินในระดับ ดี ตัวบ่งชี้ที่ 4 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีผลการประเมินในระดับดี จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนบ้านหนองแวง ผู้บริหารครูบุคลากรทางการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งต้องเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เกิดประสิทธิภาพ สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองครูและบุคลากรทุกคนต้องมีความรอบรู้ร่วมกันสร้างแรงบันดาลใจในการแสวงหาความรู้ ครูต้องมีภาวะผู้นำในการจัดการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านหนองแวง ได้มีการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ซึ่งการบริหารจัดการศึกษาการศึกษาผู้บริหาร ครูและบุคลากรจะต้องมีการพัฒนาให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าสู่การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สิ่งที่เป็นปัจจัยสนับสนุนการศึกษาอยู่ในระดับเบื้องต้น การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในด้านปัจจัยพื้นฐานของนักเรียนมีความพร้อมด้านครอบครัว ปัจจัยด้านชุมชนและสังคมสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาการศึกษาแล้วแต่มีทิศทางเอื้อต่อการพัฒนา แต่ในด้านการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษานั้นครูและบุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่ของโรงเรียนยังไม่เข้าใจและไม่มีความรู้ความชำนาญในการจัดทำหลักสูตรที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนยังใช้รูปแบบการสอนแบบเดิม ยังมุ่งเน้นการดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ครูยังเป็นครูผู้จัดการเรียนการสอนจากหนังสือแบบเรียนที่กำหนด การพัฒนาด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันยังไม่สามารถพัฒนาเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงและไม่สอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนยังไม่สามารถสร้างแรงบันดาลใจเพื่อให้นักเรียนอยากเรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมเท่าที่ควร ขาดการตระหนักถึงความสำคัญในโลกการเปลี่ยนแปลง ขาดการพัฒนาเรียนรู้และยังขาดการส่งเสริมความพยายามในการน้อมนำหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นเรียน ครูบางส่วนยังขาดทักษะการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อออกแบบการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา อีกทั้งการประสานความร่วมมือกันในการทำงานร่วมกันของเพื่อนร่วมงานยังเป็นการทำงานแบบแยกส่วนขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ขาดการตระหนักถึงหลักการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนานักเรียนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่ต้องเติบโตมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมสืบต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่า ภายหลังจากการกำหนดเป็นนโยบายและดำเนินการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและจำเป็นที่จะต้องทราบผลการดำเนินงานและความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งโรงเรียนบ้านหนองแวง เป็นโรงเรียนที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติและได้รับการคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี 2558 และผู้วิจัยได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ประเมินสถานศึกษาแบบอย่างพอเพียงระดับกระทรวงศึกษาธิการ จึงมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ถูกต้องและต่อเนื่องอย่างยั่งยืน โดยเชื่อว่าครูเป็นปัจจัยที่สำคัญและต้องมีภาวะผู้นำในการพัฒนาการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม ภายใต้อุปสรรคความต้องการและแนวทางการปฏิบัติร่วมกันที่ชัดเจนอันจะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ จึงได้จัดทำกรวิจัยเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง

คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง มีสภาพและความต้องการใดบ้างที่จะต้องพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูเป็นอย่างไร
2. การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ; กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง มีแนวทางการพัฒนาอย่างไรบ้าง และ

การเลือกแนวทางเพื่อการปฏิบัติมีลักษณะเป็นอย่างไร

3. ผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง ตามแนวทางที่กำหนดร่วมกันของผู้ร่วมวิจัยทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบใดบ้าง และผู้ร่วมวิจัยเกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ อะไรบ้าง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง
2. เพื่อศึกษาและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีความสำคัญดังนี้

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำครูและการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง
2. ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง
3. ได้ทราบผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง เพื่อให้ทางการศึกษา นักวิชาการ และนักวิจัยสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูโรงเรียนอื่นที่มีบริบทสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นที่ใกล้เคียงกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนากาเวผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง มีลักษณะเป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

1. พื้นที่เป้าหมายในการทำวิจัย คือโรงเรียนบ้านหนองแวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร
2. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้วิจัย ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านหนองแวง ผู้ทำวิจัยเพื่อพัฒนากาเวผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.2 ผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนบ้านหนองแวง จำนวน 11 คน ซึ่งเป็นทั้งกลุ่มเป้าหมายของการพัฒนาและร่วมวิจัยในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 - 2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย
 - 2.3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านหนองแวง 1 คน
 - 2.3.2 ผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย ครูโรงเรียนบ้านหนองแวง จำนวน 11 คน
 - 2.3.3 นักเรียน จำนวน 27 คน โดยพิจารณาคัดเลือกตัวแทนนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้องละ 3 คน ที่สามารถสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้
 - 2.3.4 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านหนองแวง จำนวน 7 คน
 - 2.3.5 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 22 คน โดยพิจารณาคัดเลือกจากคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้องเรียนละ 2 คน

2.3.6 ผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 9 คน โดยพิจารณาคัดเลือกจากผู้แทนองค์กรในชุมชนที่เป็นเขตบริการ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้แทนหน่วยงานราชการ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนกลุ่มเกษตรกรชุมชน ผู้แทนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและผู้แทนผู้ประกอบการชุมชน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีขอบเขตด้านเนื้อหาในการพัฒนา ดังนี้

1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง มีดังนี้

1.1 องค์ประกอบหลักที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียงประกอบด้วย

1.1.1 การวิเคราะห์เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.2 การวิเคราะห์จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.1.3 การกำหนดหน่วยการเรียนรู้

1.1.4 การจัดทำเนื้อหาสาระวิชา

1.1.5 การออกแบบการเรียนรู้

1.1.6 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 องค์ประกอบหลักที่ 2 การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย

1.2.1 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.2.2 การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

1.2.3 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด

1.2.4 การใช้สื่อ เทคโนโลยีและการจัดแหล่งเรียนรู้

1.2.5 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง ประกอบด้วย การฝึกปฏิบัติจริง การถอดบทเรียน การฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการศึกษาดูงาน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการระหว่างเดือนพฤษภาคม 2560 ถึง เดือนกันยายน 2561

ขอบเขตด้านกระบวนการวิจัย

การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง เป็นศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ดำเนินการ 2 วงรอบ แต่ละวงรอบดำเนินการ 4 ขั้นตอน (Kemmis and Mc Taggart.1991 หน้า 169-170, อ้างถึงในองอาจ นัยพัฒน์. 2549 หน้า 343-344) ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning)

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Acting)

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตการณ์ (Observing)

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflecting)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลการวิจัยเกี่ยวกับ องค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนาครู และแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครู แล้วนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

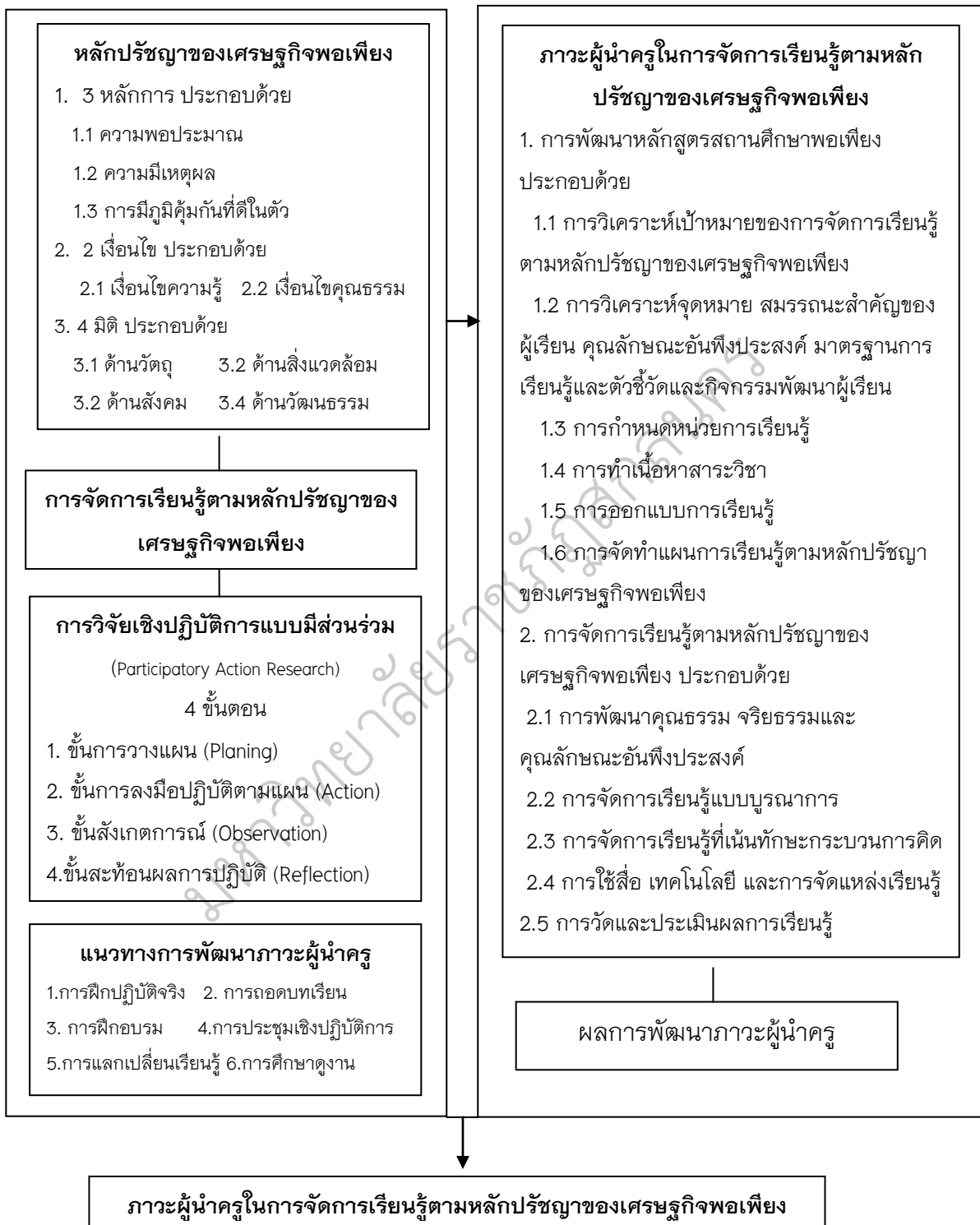
1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนบ้านหนองแวง ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 24-25), คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558 หน้า 8-12), ฤวัลย์ มาศจรัส

(2550 หน้า 34-35), ทองทิพภา วิริยะพันธ์(2550 หน้า 12-13),จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2557,หน้า 8-12), ปรียานุช ธรรมปิยา (2558,หน้า 5-8), ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง (2560 หน้า 1-9),คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอน (2558,หน้า 4)

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากแนวคิดของ กัลยรัตน์ เมืองสง (2550, บทคัดย่อ) เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2550,หน้า 172) วิเชียร วิทยอุตม (2550, หน้า 257) เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2550, หน้า 29) อนันตดา ชาวนา (2556, หน้า 116-118) ปรียานุช ธรรมปิยา (2558, หน้า17) Dessler (1991, p245) Trulove (1992,p 168-169) DuBrin (1998, p.383-393) Yulk (1998, p. 465-490)

3. กระบวนการวิจัย เรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีโรงเรียนบ้านหนองแวง เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ดำเนินการ 2 วงรอบ แต่ละวงรอบดำเนินการ 4 ขั้นตอน (Kemmis and Mc Taggart.1991 : 169-170, อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์ 2554 : 343-344) จากแนวคิดข้างต้น ประกอบด้วย ขั้นการวางแผน (Planing) ขั้นการลงมือปฏิบัติตามแผน (Action) ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) และขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) จากแนวคิดข้างต้นแสดงเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายคำนิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

1. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตตามแนวทางสายกลาง ภายใต้อัตนวิสัย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ คือ หลักพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีบนพื้นฐานจิตใจที่มีคุณธรรม และใช้ความรู้อย่างรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวังเพื่อให้ชีวิตสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่ทุกคนสามารถนำไปใช้ในทุกระบบทุกสาขาอาชีพและทุกระดับเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล มั่นคงและยั่งยืน ดังนี้

1.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิต การบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

1.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

1.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

1.4 เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน คือ 1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้มาพิจารณาใช้ให้เชื่อมโยงกันประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติและ 2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

1.5 4 มิติ หมายถึงแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ครอบคลุมในด้านต่างๆ ประกอบด้วย มิติที่ 1 ด้านเศรษฐกิจ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ใช้ชีวิตอย่างพอควรคิดและวางแผนอย่างรอบคอบมีภูมิคุ้มกันไม่เสี่ยงเกินไป มิติที่ 2 ด้านจิตใจและสังคม มีจิตใจที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทรประนีประนอมนึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน มิติที่ 3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และ

จัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด พื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และ มิติที่ 4 ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม (ภูมิสังคม) พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านเองก่อน ก่อให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก

2. การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ครูผู้สอนแสดงความรู้ ความสามารถและทักษะในการกำหนดเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ ตามบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นที่ความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง การส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานเป็นบุคคลตัวอย่างที่ดีตามองค์ประกอบและข้อบ่งชี้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำเอาเนื้อหา สาระ ความรู้ที่สอดคล้องและสัมพันธ์กันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้แบบองค์รวมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.3 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิดและกระบวนการคิดต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน ซึ่งได้แก่ ทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน ทักษะการคิดที่เป็นแกนหรือทักษะการคิดทั่วไป ทักษะการคิดขั้นสูง ผู้สอนและผู้เรียน หรือผู้เรียนและผู้เรียนมีการอภิปรายโต้ตอบกันเกี่ยวกับความคิดที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ให้เวลาแก่ผู้เรียนในการใช้ความคิด และแสดงความคิด อภิปรายแลกเปลี่ยนกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการคิด โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนคิด ไม่ปิดกั้นความคิด ให้กำลังใจ เสริมแรงเมื่อผู้เรียนคิดได้ด้วยตนเอง

2.4 การใช้สื่อ เทคโนโลยีและการจัดแหล่งเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการส่งเสริมให้บุคลากรใช้สื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้รอบด้านจนเต็มตามศักยภาพและเป็นการเรียนรู้ที่มีความยั่งยืน ซึ่งจะต้องมีความหลากหลาย เน้นสื่อที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วย

ตนเอง ผู้เรียนและครูผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นมาเองหรืออาจนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัวและนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

2.5 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง เทคนิค วิธีการที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ต้องดำเนินการควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและครอบคลุมครบทุกด้านเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนหรือข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนรู้โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้าหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งผลการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเป็นบ่งชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูด้วย

3. ภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่ซึ่งครูผู้สอนทุกคนควรมี บทบาทและคุณลักษณะอันพึงประสงค์และต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำทั้งในด้านการปฏิบัติหน้าที่และมีการพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในปัจจุบันและอนาคต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาตนและพัฒนางานให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด มีองค์ประกอบที่เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนและจำเป็นที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้ครูเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้โดยน้อมนำหลักปรัชญาพระราชทานสู่การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา ประกอบด้วย

3.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ของครูในดำเนินการปรับปรุง พัฒนา หรือเพิ่มเติมเนื้อหาสาระวิชา หรือหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์เป้าหมายของการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) วิเคราะห์จุดมุ่งหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง 3) การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ 4) การจัดทำเนื้อหาสาระวิชา 5) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 6) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

3.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ของครูที่พึงปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ประกอบด้วย

1) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด 4) การใช้สื่อ เทคโนโลยีและการจัดแหล่งเรียนรู้ 5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง วิธีการดำเนินการเพื่อให้ครูเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้โดยน้อมนำหลักปรัชญาพระราชทานสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยดำเนินการผ่านกระบวนการต่างๆ ที่ใช้ในการพัฒนา ส่งเสริม เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในโรงเรียนบ้านหนองแวง ประกอบด้วย 6 วิธี ดังนี้

4.1 การฝึกปฏิบัติจริง หมายถึง เป็นวิธีการพัฒนาที่มุ่งจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เข้ารับการพัฒนาให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติงานจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย และมุ่งให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

4.2 การถอดบทเรียนจากการเรียนรู้เป็นกลุ่ม หมายถึง เป็นวิธีการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่งที่เน้นเสริมสร้างการเรียนรู้ในกลุ่มที่เป็นระบบเพื่อสกัดความรู้ฝังลึกในตัวคนและองค์ความรู้ออกมาเป็นบทเรียน โดยการสืบค้นความรู้จากการทำงานที่สามารถนำไปสรุปและสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่

4.3 การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาโดยมุ่งเน้นให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานให้มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ต่อเพื่อนร่วมงาน ต่อองค์กรตลอดจนให้เกิดทักษะความชำนาญในงานที่ปฏิบัติ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้

4.4 การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การจัดกิจกรรมให้สมาชิกอยู่รวมเป็นกลุ่มโดยร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมประเมินผล มีวางแผนการทำงานแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์การทำงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นระหว่างสมาชิก ช่วยเหลือพึ่งพากันและกัน มีความสัมพันธ์เชิงบวก เน้นให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจากสถานการณ์จริง และเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพ และมีเป้าหมายร่วมกัน

4.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยน ความรู้ ประสบการณ์ แนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับ การปฏิบัติงาน เน้นบรรยากาศที่เป็นกันเอง สร้างความสัมพันธ์เชิงบวก เรียนรู้ร่วมกัน วิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของการทำงาน ร่วมกัน

4.6 การศึกษาดูงาน หมายถึง กระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและ ประสบการณ์ให้กับครูและบุคลากรในการเปิดมุมมองให้พร้อมรับกับการรู้ในสิ่งใหม่ๆ เพื่อสร้างความพร้อมและผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานให้แก่ทีมงานและหน่วยงานจาก การไปศึกษาเรียนรู้จากหน่วยงานหรือสถานประกอบการอื่นที่ตรงกับประเด็นที่ต้องการ ศึกษาและพัฒนา

5. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกัน ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนบ้านหนองแวง เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูในการ จัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ดำเนินการ 2 วงรอบ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การลงมือปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection)